

PROGRAM RAZVITKA TURIZMA U RURALNOM PROSTORU NA PODRUČJU OSJEČKO-BARANJSKE ŽUPANIJE

1. UVOD

Pod pojmom ruralni turizam nalazimo različite nazive kao što su: eko-turizam, seljački turizam, agro-turizam, seoski turizam, turizam u seoskim domaćinstvima, eko-ruralni turizam i slično. Ruralni turizam je koncept turizma na seoskim gospodarstvima, koji se temelji na korištenju ruralnog prostora u kontekstu turističke ponude. Izvan urbanih naselja je i nema odlike masovnosti. Ruralni turizam razumijeva poticanje razvitka novih turističkih destinacija posebice na kontinentu. Dio je kontinentalnog turizma. Uporišne točke su seoska gospodarstva koja svoju egzistenciju temelje na poljoprivredi, a višak svojih proizvoda plasiraju kroz novi prodajni kanal - turizam. Značajno je da dopunsku zaradu seosko gospodarstvo ostvaruje u svom vlastitom dvorištu, te razumijeva aktivno uključivanje cijele obitelji. Osim prodajom vlastitih proizvoda prihod se ostvaruje i pružanjem usluge smještaja, prehrane, te nekim drugim sadržajima (neposredan kontakt s domaćim životinjama, sudjelovanje u poljoprivrednim radovima, "pečenje" rakije, jahanje i slično).

Ruralni turizam uključuje aspekt održivog turizma ("Sustainable Tourism") - turizma koji ne šteti okolišu, odnosno razvitak turizma sa što manjim posljedicama za okoliš, a u pravilu razumijeva i ekološku poljoprivrednu proizvodnju.

Osječko-baranjska županija (u nastavku: Županija) ima oko 21100 stanovnika koji se bave poljoprivredom, što čini 6,4% od ukupnog broja stanovnika Županije. Postotak udjela poljoprivrednog stanovništva je veći od hrvatskog prosjeka (5,5%) ali ne značajno jer je prostor Županije i prije Drugog svjetskog rata bio industrijaliziran, ali po prirodi stvari (bogatstvo zemljom) razvijala se i komplementarna prehrambena industrija. (Podatci iz "Županija u brojkama" 2002.)

2. GEOGRAFSKE ODREDNICE

a) Županija je kontinentalna županija u Panonskoj nizini koja obuhvaća dio Podunavlja i Podravlja. Smještena je na plodnom tlu Panonske nizine između rijeke Save, Drave i Dunava - slikovit ravničarski kraj, šume, blagi brežuljci, ribnjaci, vodeni tokovi i močvarna područja daju prepoznatljivu i privlačnu turističku sliku. Zauzima mjesto na sjeveroistoku Hrvatske.

b) Županija se nalazi u Euroregiji Dunav-Drava-Sava, te graniči sa Mađarskom, Vojvodinom, a u blizini je Federacija Bosna i Hercegovina. Temeljem navedenih integracija brojne su mogućnosti razvitka turizma, pa i ruralnog, prekograničnog i međuregionalnog. Povezivanje turističkih prekograničnih, a i regionalnih resursa već se nameće kao imperativ. U Hrvatskoj, nadopuna turističkih programa s Istrom, Zagrebom i Dalmacijom može biti prednost. Uz hrvatsko priobalje, emitivno tržište mogu biti i Harkanj, Balaton, a posebice Istra i Dubrovnik.

c) U Županiji se nalaze područja posebne državne skrbi. Ista su utvrđena radi otklanjanja posljedica rata, bržeg povratka stanovništva koje je prebivalo na tim područjima prije Domovinskog rata, poticanja demografskog i gospodarskog napretka, te postizanja što ravnomjernijeg razvitka svih područja Republike Hrvatske. U navedenim područjima dobrim dijelom živi poljoprivredno stanovništvo - ratom osiromašeno, bez turističke tradicije.

d) U skoroj budućnosti kroz Županiju će prolaziti TEM (Transeuropean Motorway), nazvan " koridor Vc" kao euroregionalna poveznica na prometnom pravcu Baltik-Srednja Europa-Jadran. Nakon izgradnje najkraćeg kopnenog puta od Baltičkog do Jadranskog mora, koji prolazi od sjevera do juga Županije, očekuje se velik broj tranzitnih gostiju prema Jadranu, a posebno iz Poljske, Češke, Slovačke, Mađarske pa i Njemačke i Ukrajine. Zračne luke Budimpešta, Zagreb, Beograd bit će udaljene od Županije dva i pol sata vožnje autoputom, avionom - nepuni sat. Izgradnjom prometnica stvorit će se uvjeti za razvitak tranzitnog i ruralnog turizma.

3. PRETPOSTAVKE BAVLJENJA RURALNIM TURIZMOM

Za bavljenje ruralnim turizmom ili nekim njegovim dijelom, treba preispitati pretpostavke iz okruženja i neke vlastite predispozicije, kao i pretpostavke svog obiteljskog seoskog domaćinstva.

A) PRETPOSTAVKE OKRUŽENJA (eksterne pretpostavke)

Bavljenje ruralnim turizmom razumijeva neke pretpostavke okruženja kao što su: nezagađen zrak i voda, zdrava klima, odsutnost buke, očuvana priroda i prirodne znamenitosti (Kopački rit, ušće Drave u Dunav, rudnici kraj Popovca), kulturna baština, mogućnosti slobodnog kretanja okolicom, slikovit krajolik, dobra cestovna i telefonska povezanost, opredjeljenje i naklonost zajednice i institucija prema turističkim aktivnostima.

B) PRETPOSTAVKE U DOMAĆINSTVU (interne pretpostavke)

U samom domaćinstvu treba procijeniti atraktivnosti vlastitog seoskog obiteljskog gospodarstva i to po kriterijima posjedovanja imanja, gospodarskih i stambenih prostora, posjedovanje stoke, mogućnosti prezentacije ruralne proizvodnje, atraktivnosti lokacije i stambenog objekta, riješene komunalne infrastrukture domaćinstva, te visine investicije za preuređenje u turističko seosko gospodarstvo. Vrlo je važan odgovarajući broj, dob i sklonost članova seoskog domaćinstva pružanju turističkih usluga.

U okviru seoskog domaćinstva građani bez obrta ili trgovačkog društva mogu pružati:

- ugostiteljske usluge u domaćinstvu - samo gostima kojima se izdaju sobe, apartmani ili kuće za odmor,
- ugostiteljske usluge u seljačkom domaćinstvu - i drugim grupama do 50 izletnika istodobno, ali pretežito hranom i napitcima svoje proizvodnje i
- ugostiteljske usluge na plovnom objektu.

4. INSTITUCIJE KOJE SE BAVE RAZVITKOM TURISTIČKOG SEKTORA

Tijelo kod kojeg se registrira smještaj i ugostiteljske usluge u seoskom domaćinstvu je Služba za gospodarstvo Ureda državne uprave u gradovima Županije.

Turizmom, kao svojom jedinom djelatnosti ili jednom od djelatnosti, bave se sljedeće institucije Republike Hrvatske: Hrvatski sabor - Odbor za turizam, Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvoja, Institut za turizam, Hrvatska turistička zajednica, Turistička zajednica Osječko-baranjske županije i njezine članice u gradovima i općinama, Hrvatska gospodarska komora - sektor za turizam i ugostiteljstvo Zagreb, Županijska komora Osijek - Odsjek za turizam i ugostiteljstvo, Županija - Upravni odjel za gospodarstvo i Agencija za razvoj.

4.1. FINANCIRANJE

Ruralni turizam nije kapitalno intenzivna grana visokih i velikih profita, već višegodišnje ulaganje i još dugoročniji povrat uložених sredstava.

Unatrag dvije godine Ministarstvo turizma, Ministarstvo za obrt, malo i srednje poduzetništvo i Hrvatska banka za obnovu i razvitak potiču povoljnim kreditima poduzetnike u turizmu. Tako je Vlada Republike Hrvatske Zaključkom od 14. ožujka 2002. prihvatila Program zapošljavanja, poticanja razvoja malog i srednjeg poduzetništva i sprječavanja sive ekonomije u turizmu "POTICAJ ZA USPJEH" kao kreditnu liniju:

- za ulaganje u manje objekte za smještaj vrste hotel, pansion, hostel, aparthotel, turistički apartman, apartman, sobe i kamp,
- za obnovu starih kuća u skladu sa izvornom tradicijskom i ambijentalnom arhitekturom - "Pod stoljetnim krovovima" i
- za refinanciranje postojećih kredita korištenih za ulaganja u manje objekte za smještaj vrste hotel i pansion.

Program "Poticaj za uspjeh" se provodi od 1. listopada 2002. do 30. rujna 2005. godine.

Programom razvitka tradicionalnih obrta kroz potpore obrtnicima i za 2003. godinu je cilj očuvanje kulturnog naslijeđa i tradicijskih gospodarskih vrijednosti. Posebno je interesantan "Program bespovratne potpore projektima zaštite i obnove tradicijske i prirodne baštine i projektima od značaja za unapređenje ukupne turističke ponude na turistički nedovoljno razvijenim područjima" objavljen 27. travnja 2003. godine za dodjelu bespovratnih potpora od dvadeset do petsto tisuća kuna. Rok za dostavu zahtjeva i projekata je bio do 7. lipnja 2003. godine

Program je namijenjen projektima koji se realiziraju na području koje ima jedno ili više obilježja:

- područje od posebne državne skrbi,
- izolirano ruralno područje,
- područje s izraženom nezaposlenošću i depopulacijom,
- područje na kojemu turizam nije dovoljno razvijen i
- granično područje.

Ciljevi programa su:

- razvoj turističke ponude na područjima na kojima turizam nije dovoljno razvijen,
- zaštita, obnova i reafirmacija vrijednosti tradicijske baštine uključivanjem turističku ponudu,
- zaštita, obnova i vrednovanje prirodne baštine uključivanjem u turističku ponudu i
- razvoj nerazvijenih ruralnih područja, te područja od posebne državne skrbi koje imaju turističke potencijale u tradicijskoj i prirodnoj baštini.

Planovi razvoja ruralnog turizma Županije potpuno se uklapaju u navedeni program Ministarstva turizma i Agencija za razvoj Županije izvijestila je sve turističke zajednice i sve potencijalne korisnike kredita o Programu. U ime svih, ispred županije, upućeno je Ministarstvu turizma pismo potpore navedenim projektima.

Dana 3. ožujka 2003. godine Vlada Republike Hrvatske je objavila Poziv poduzetnicima za uključivanje u program razvoja turizma u malom gospodarstvu za 2003. godinu (obavijesti u Ministarstvu za obrt, malo i srednje poduzetništvo i Ministarstvu turizma).

Osim navedenih, dobre projektne i turističke zamisli financijski trebaju podupirati i jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave. Poseban naglasak treba staviti i na potraživanja bespovratnih sredstava, iz europskih i svjetskih fondova, namijenjenih razvitku ruralnog turizma i održivog razvitka.

4.2. POZITIVNI UČINCI RAZVITKA RURALNOG TURIZMA

Ruralni turizam u svojoj sveobuhvatnosti ima sljedeće pozitivne učinke:

- dodatni je izvor prihoda seoskog gospodarstva,
- povećava zaposlenost lokalnog stanovništva i potiče proizvodne ali i uslužne djelatnosti,
- sprječava depopulaciju seoskog prostora (demografski jača selo),
- štiti i čuva hrvatsku prirodnu i kulturnu baštinu,
- obogaćuje turističku ponudu i
- čimbenik je integralnog razvitka ruralnog prostora.

5. ANALIZA RURALNOG TURIZMA U OSJEČKO-BARANJSKOJ ŽUPANIJI

Analizom su određene unutrašnje snage i slabosti, te vanjske prilike i opasnosti.

SNAGE - unutrašnje:

pretežno nezagađen okoliš, postojeći nedovoljno valorizirani kapaciteti: dvorci, lovačke kuće, crkve, narodne priče i legende, mogućnost cjelogodišnje turističke sezone, mogućnost prodaje svojih proizvoda "u vlastitom dvorištu", mogućnost dopunske zarade iz dodatnih usluga (jahanje, suveniri, smještaj, ubiranje ljetine i plodova, kampiranje, usluge hrane, pića i prehrane, "pečenje" rakije, proizvodnja vina, branje gljiva), poslovično gostoljubivi žitelji u seoskim domaćinstvima, bogata multietnička i multikonfesionalna baština i postojanje prirodnih znamenitosti (Kopački rit, ušće Drave u Dunav, termalni izvori u Bizovačkim toplicama, rudnici kraj Popovca).

SLABOSTI - unutrašnje:

nepostojanje tradicije ruralnog turizma, minirana područja, neinformiranost o: zakonima, tržištu, marketingu, povijesti svoga kraja, biološkoj raznolikosti, turističkim atrakcijama, novim tehnologijama i poticajnim mjerama.

PRILIKE - vanjske:

postojano nezasićeno domaće i strano tržište potražnje ruralnog turizma koje raste zajedno s urbanizacijom, mogućnosti komplementarnog razvoja s ostalim oblicima turizma, planirana izgradnja koridora Vc, deklarativno i stvarno poticanje ruralnog turizma i poduzetništva u turizmu od strane RH, ali i od strane vanjskih inicijativa (Interreg IIIB CADSES, Interreg IIIC, SSP) i blizina tri susjedne države.

OPASNOSTI - vanjske:

zahtjevna i nekonzistentna zakonska regulativa, nepostojanje pratećih infrastrukturnih objekata (pristaništa, parkirališta, kanalizacija, vodovod), nedovoljna zaštita od otpadnih voda sliva Drave i Dunava.

6. SNIMAK SADAŠNJEG STANJA

Bilo kojoj aktivnosti (izrada turističkog master-plana, strategije, programa, operativnih planova i slično) prethodi snimak sadašnjeg stanja i turističkih potencijala koji je načinjen u Agenciji za razvoj Županije izlaskom na teren i razgovorima sa svim turističkim zajednicama Županije, nekim jedinicama lokalne samouprave i dobrim dijelom značajnim postojećim i potencijalnim davateljima turističkih usluga u ruralnim prostorima.

Obrađeni relevantni turistički podaci odnose se na: manifestacije, gastronomiju, kulturno-povijesne spomenike, prirodne ljepote, smještaj, lov i ribolov, suvenire, stare obrte, ostale motive, informacije, te perspektive turizma i ruralnog turizma.

Rezultati u vidu baze podataka koriste za izradu programa, informacija, turističkih promidžbenih materijala i konkretnih aktivnosti (npr. formiranje vinske ceste, poticanje seoskih domaćinstava u izražavanju ideja i potreba u turizmu, te koordinacija s Ministarstvom turizma za bespovratne potpore, suorganizacija promicanja turizma i Zračne luke Osijek putem promotivnog leta, informativnih brošure u pripremi i slično).

7. PROJEKTI

Nakon analize sadašnjeg stanja ustanovljeni su prioriteti turističkog razvoja ruralnog turizma u Županiji:

7.1. PROMET

7.1.1. PRISTANIŠTA

Optimalizacija, projektiranje i izgradnja putničko-riječnog graničnog ulaza kod Batine i kod ušća Drave u Dunav (Aljmaša) sa pristaništem i carinskom (graničnom) službom nameće se kao uvjet ako se žele iskoristiti zemljopisne prednosti i osigurati mogućim turistima dolazak vodenim putem. Pristaništa u Batini i Aljmašu će biti vrata za ulaz u Županiju sa svim vidovima turizma koja ona može pružiti. Županija postaje vrlo atraktivna destinacija velikih riječnih "Cruiser-a" na liniji putničkih brodova Beč, Budimpešta, Crno more, a u sklopu europskog koridora riječnih plovnih puteva od Rostoka do Varne.

7.1.2. KORIDOR Vc

Izgradnja koridora utjecati će na povećan broj tranzitnih turista, te stoga treba uložiti sve napore i u lokalnim okvirima da do realizacije dođe što prije.

7.1.3. SIGNALIZACIJA

Turističku signalizaciju na cestama čine: znakovi obavijesti o kulturnim, povijesnim, prirodnim i turističkim znamenitostima, znakovi za usmjeravanje prema kulturnim, povijesnim, prirodnim i turističkim znamenitostima i znakovi za pružanje turističkih i drugih informacija. Ostalu signalizaciju čine: znakovi za izraz dobrodošlice i znakovi obavijesti za usmjeravanje prema poslovno-trgovačkim objektima i centrima, važnim objektima i sadržajima u naselju, te ostalim javnim prostorima (izložbe, sajmovi) koji zbog svoje namjene privlače veći broj ljudi.

Turističku signalizaciju nazivamo još i smeđom signalizacijom jer je propisano da je osnovna boja turističkog znaka putokaza i obavijesti smeđa.

Smeđu signalizaciju treba postaviti planski i po mogućnosti od kvalitetnih materijala, te uredno održavati (kositi korov oko znaka, bojiti zahrđale i nadomjestiti dotrajale dijelove).

Znakovlje ponegdje može biti i od prirodnih materijala, ali za bilo koju aktivnost obilježavanja preporučujemo angažman profesionalaca (arhitekata, dizajnera, građevinaca, marketing stručnjaka). Postavljanje smeđe signalizacije je i jedan od projekata Hrvatske turističke zajednice.

Turist će naći put do destinacije ili će biti informiran o postojanju iste. Uloženi novac u označavanje višestruko će se vratiti zadovoljnim gostom koji je i najbolji promidžbeni medij.

7.2. VINSKA CESTA

Vinska cesta razumijeva ponudu vina u vinskih podrumima, u većini privatnih, na jednom ograničenom geografskom području, a označeni su na posebnim mapama ali i na terenu. "Vinska cesta" je sinonim za obilazak vinskih podruma sa kušanjem vina i konzumacijom domaćih proizvoda.

Osim baranjskih potencijala ističemo đakovačke, te našičko-feričanačke i erdutske. U tijeku je projekt razvoja "Baranjske vinske ceste" Županije (Agencije za razvoj i Upravnog odjela za poljoprivredu i šumarstvo) u suradnji s talijanskom udrugom Informest.

Jedna od mogućnosti je i formiranje Vinskog centra (muzeja) kao obrazovne, informativne, prodajne i turističke točke u vinogradarskom kraju. Vinski centar bi promicao kulturu vina i vinskog sortimenta kraja u kojem se nalazi.

7.3. BIKIKLISTIČKE STAZE

Moderan čovjek želi izazov kretanja vlastitim snagama. Vožnja biciklom kroz prirodu je uvijek izvanredan i neponovljiv osjećaj. Izgradnju biciklističkih staza u prirodi moglo bi se nazvati izgradnja i privođenje svrsi, jer mnoge staze već postoje (dunavski i dravski nasipi, prosjeke kroz šume, sporedne seoske ceste).

No biciklistička staza ipak mora biti legalizirana, ucrtana, obilježena, te opremljena i kemijskim toaletima, odmorištima i putokazima.

Neke biciklistički koridore već možemo naći na stranici 40 Koncepta o sustavu posjećivanja Parku prirode Kopački rit iz 2002. godine koji za bicikliste prioritetno određuje dvije staze povezane na sustav međunarodnih biciklističkih staza koje će ići nasipom uz Dunav i Dravu. Međunarodna biciklistička staza koja dolazi iz Mađarske bi se sjeverno od ulaza Zlatna greda razdvojila u dva pravca:

- jedan pravac bi nastavio nasipom Zmajevac - Kopačevo i Drava - Dunav, te kod ulaza "Podravlje" izašao iz Parka prirode i nastavio nasipom uz Dravu,
- drugi pravac bi išao preko naselja Zlatna Greda, uz dvorac Tikveš i postojeću županijsku cestu do ulaza Mali Sakadaš koji bi se nastavio kroz Kopačevo i Bilje do Osijeka.

Biciklistička staza u podnožju nasipa ceste Osijek-Bilje u dužini od 4,7 km je potaknuta od Općine Bilje i u fazi je skore izgradnje (ishodovana je i građevinska dozvola).

Osim toga baranjske biciklističke staze dolaskom na dravski nasip mogu nastaviti na istok prema Donjem Miholjcu, Mađarskoj, te se spojiti s mrežom biciklističkih staza ostalih županija uz Dravu i Muru, te nastaviti stazama u Sloveniji i Austriji. Jedan od projekata započet od slovenske strane, a podupire ga Europa je "Drauradweg" biciklistička staza od izvora Drave do ušća u Dunav.

Time će se dobiti jedna europska turistička biciklistička transverzala, koja će iznjedriti nove turističke proizvode, prirodno i nužno oslonjene na ruralni turizam. Sve jedinice lokalne samouprave treba potaknuti da promišljaju i iznalaze moguće lokacije biciklističkih staza i njihovu umrežavanju, pa i u urbanim sredinama gdje osim turističkog imaju funkcionalni, sigurnosni, zdravstveni i ekološki predznak.

7.4. LJUDSKI RESURSI

Ljudski resursi su glavni pokretači svake djelatnosti, tako i turističke. U prethodnim analizama navedena je slaba informiranost ljudi koji se bave ili bi se trebali baviti turizmom. Radi toga treba organizirati dodatno obrazovanje za one kojima će to biti pomoć u daljnjem radu.

Treba poticati učenje stranih jezika, te opredjeljivanje mladeži, putem stipendija i subvencija, za zanimanja korisna za razvitak turizma, kao što su: poljoprivreda, eko-poljoprivreda, ugostiteljstvo, stari zanati, strani jezici, animatori, turistički vodiči i slično.

7.5. TURISTIČKA INFRASTRUKTURA

Važnim dijelom nedostatne turističke infrastrukture u Županiji smatraju se autobusna parkirališta i autokampovi.

7.5.1. BUS-TURISTIČKA PARKIRALIŠTA

Parkirališta za turističke autobuse moraju biti organizirana i obilježena, posebno u gradovima i turističkim destinacijama (Kopački rit, Osijek, Đakovo). Svaka turistička zajednica treba inicirati jedinicama lokalne samouprave iznalaženje i privođenje svrsi takvog prostora.

Ovaj prioritet na prvi pogled nije presudan, ali je važan za funkcioniranje sveukupne turističke ponude.

7.5.2. AUTOKAMPOVI

Nepostojanje niti jednog kampa u Županiji ima za posljedicu divlje kampere. Formiranje autokampa u Županiji postat će vrlo bitno s početkom većeg tranzitnog prometa.

Treba informirati zainteresirane da na svojim imanjima na selu, ali i u prigradskim naseljima mogu oformiti kampove. Uz osnivanje jednog ili dva treba obaviti signalizaciju i kvalitetnu marketinšku obradu.

7.6. GASTRONOMIJA (etnogastronomija)

Hrvatska je tradicionalna kuhinja vrlo bogata i svaka regija krije gastronomsko blago. Projekt "Okus Hrvatske" nastao je u suradnji Ministarstva vanjskih poslova i hrvatskih gospodarstvenika, sa svrhom promicanja hrvatskih proizvoda. U povodu Dana državnosti ove godine, hrvatski specijaliteti bili su postavljeni u hrvatskim diplomatskim uredima u svijetu, te promovirali hrvatsku gastronomiju.

Kako na razini države, tako bi i naša Županija trebala biti prepoznatljiva po nekim specijalitetima. Zato bi trebalo poticati kulinarsku baštinu, te autohtone hrvatske prehrambene proizvode. U tu grupu pripadaju domaće rakije - posebno šljivovica ili šljivovača, domaće vino, kulen, med, domaći pekmez i džem, domaći kolači, fiš paprikaš, sušena i mljevena slatka i ljuta paprika, štuka na štapu, šaran u rašljama. Navedeni proizvodi još nemaju standardiziranu i organiziranu proizvodnju i ponudu.

Sve je veći broj turista vegetarijanaca koji posebno pozdravljaju i cijene jela pripremljena za

njih.

Za poticanje kulinarske baštine i gastronomskog identiteta obvezno treba angažirati Ugostiteljsko-turistička škola i Tehnološka škola, te Ekonomski fakultet kao nositelji projekta, a rezultate provoditi u turizmu - posebno ruralnom turizmu.

7.7. ODRŽIVI RAZVOJ TURIZMA

Održivi razvoj turizma razumijeva uravnoteženi razvoj i kulture i gospodarstva i infrastrukture područja na kojem se turizam odvija, ali sa što manje "diranja" u prirodu i okoliš. Samo onoliko koliko je to stvarno neophodno. U isto vrijeme naglasak je na što većem uključivanju lokalnog stanovništva u sve razvojne aktivnosti, jer domaći čovjek sa svojim specifičnostima, koji poznaje i prostor i prirodu i ljude širi posebno ozračje.

Za ekološki osviještene turiste ruralni turizam je vrlo atraktivan jer je seosko domaćinstvo okrenuto prirodi, a kod nas još i bogato kulturnom baštinom koju treba prepoznati, zaštititi, njegovati i prikazati. Turistički projekt koji u sebi nema ugrađene i elemente zaštite i očuvanja prirode danas nema razvojne perspektive.

Jedan od većih projekata zaštite je izrada Plana upravljanja Kopačkim ritom, te inicijativa ekoloških udruga na zaštiti biosfere i krajobraza rijeke Drave.

Dugoročni zadatak razvoja znanja, ekološke svijesti, gostoljubivosti, susretljivosti i prijateljskih stavova prema turistima - gostima, te poticanje motivacije za bavljenje i prepoznavanje turističkih potencijala je jedan od najvažnijih prioriteta koji se mogu ostvariti uz velike napore. Istovremeno to je i dugotrajan proces koji treba pokrenuti od vrtića pa nadalje, a možemo ga staviti pod zajednički nazivnik "Razvitak svjetonazora turističkog i ekološkog promišljanja".

Takav odnos nužno podiže kvalitetu usluge, podiže stupanj zadovoljstva gosta, širi pozitivan turistički "image", pozitivno utječe na najkvalitetniju promidžbu - usmenu predaju, te na ponovni dolazak "starih" gostiju.

Svakim spomenutim prioritetom treba se baviti pojedinačno, no u svojoj cjelokupnosti sve aktivnosti se trebaju odvijati simultano u smislu poticanog i kontroliranog procesa, koji svoje prave rezultate može dati tek u slijedećih tri do deset godina.

8. LOVNI TURIZAM

Na području Županije nalazi se 103 lovišta - 20 je u vlasništvu Republike Hrvatske, a 83 su zajednička, te 95 lovačkih društava i 3361 registriranih lovaca.

Lovačkim udrugama, pak, bavljenje lovnim turizmom nameće cijeli niz zakonskih odredbi o turističkim i ugostiteljskim djelatnostima. Lovačke udruge posjeduju lovačke kuće u Vardarcu, Dardi, Jagodnjaku, Bilju, Bizovcu, Podravlju kod Belišća, Staklani i Vranoviću kod Našica, te Levanjskoj Varoši. Te lovačke kuće potpuno su turistički neiskorištene. Zato bi se lovačke kuće morale ili iznajmiti ili doregistrirati djelatnost lovačkih udruga i uposliti osobu za rad u udruzi. Promet koji bi se sa uposlenom osobom korištenjem lovačkih kuća tada eventualno ostvario, ne bi bio dostatan da se ta djelatnost sama financira.

Lovni turizam dodatno otežavaju i zakonske odredbe o postupanju s divljači nakon odstrela, te o vođenju raznih evidencija.

Osim tri privatno zakupljena lovišta JP "Hrvatske šume" u svojim uređenim šumskim objektima

Zlatna greda, Monjaroš, Čošak šume, Kondrić i Mačkovac mogu smjestiti i ugostiti turiste. Objekti su zatvorenog tipa što znači da je korištenje moguće jedino uz najavu i organizirano. Kako bi zadovoljili neke od zakonskih normi JP "Hrvatske šume" su krajem prošle godine osnovale tvrtku "Hrvatske šume tours" d.o.o. putnička agencija kako bi legalizirali i iskoristili svoj položaj i svoje kapacitete.

MJERE

Program razvitka turizma u ruralnom prostoru na području Županije treba obuhvatiti sljedeće:

1. Imenovanje stalnog tijela za razvoj i promicanje turizma u ruralnom prostoru

Tijelo se sastoji od tri člana (iz Agencije za razvoj, Upravnog odjela za poljoprivredu i šumarstvo i Upravnog odjela za gospodarstvo), a formirano je odlukom navedenih odjela i Županijskog poglavarstva. Osim razvoja i promicanja turizma u ruralnom prostoru, tijelo treba koordinirati veliki broj svih postojećih organizacijskih formi koje se bave turizmom, te uspostaviti efikasno kolanje turistički relevantnih informacija (vertikalno i horizontalno).

2. Profesionalizacija Turističke zajednice Osječko-baranjske županije

Profesionalizacija razumijeva upošljavanje direktora Turističkog ureda Turističke zajednice Osječko-baranjske županije i preseljenje sjedišta u Osijek radi efikasnijeg djelovanja. Navedeno treba realizirati natječajem u roku od šezdeset dana. Troškovi nisu predviđeni.

3. Promidžba turizma Osječko-baranjske županije s naglaskom na ruralni turizam

Promidžbu ruralnog turizma treba izvesti kroz tiskanje Vodiča kroz ruralni turizam i kataloga smještajnih kapaciteta i objekata ruralnog turizma. Nositelj posla je Agencija za razvoj uz suradnju ostalih upravnih odjela, Hrvatska gospodarska komora i Hrvatska turistička zajednica (u nastavku teksta: HGK i HTZ). Mogući rok izrade je između 90 i 120 dana, a okvirni trošak 200.000,00 kn.

4. Permanentno obrazovanje

Permanentno obrazovanje se odnosi na postojeće i potencijalne subjekte ruralnog turizma Županije, a provelo bi se kroz tiskanje vodiča "Ruralni turizam - od ideje do realizacije", "Abeceda ruralnog turizma", savjetovanja, seminare i radionice. Nositelj posla je Agencija za razvoj uz suradnju ostalih upravnih odjela Županije, te HGK i HTZ. Mogući rok izrade je između 90 i 120 dana, a okvirni trošak 250.000,00 kn.

5. Umrežavanje turističke ponude

Turističku ponudu treba učiniti transparentnom i pristupačnom. To razumijeva formiranje Modularnog turističkog servisa, redizajn www stranica i kreiranje novih višezjezičnih web stranica, ostvarivanje što više svrsishodnih veza na web stranicama, te informiranje putničkih agencija u regiji, zemlji i inozemstvu. Nositelj projekta je Agencija za razvoj u suradnji s Turističkom zajednicom Osječko-baranjske županije. Rok izrade je 30 do 60 dana, a okvirni trošak 20.000,00 kn.

6. Sudjelovanje i pripomoć pri provedbi projekata:

6.1. Riječna pristaništa

Pripremu i izgradnju riječnih pristaništa Batina i Aljmaš treba inicirati Agencija za razvoj Županije, jedinice lokalne samouprave i Hrvatske vode. Potrebno vrijeme realizacije je tri godine, a okvirna sredstva za projekte 1.800.000,00 kn.

6.2. Biciklističke staze

Biciklističke staze je moguće realizirati tijekom tri godine, a za pripremu projektne dokumentacije i izvedbu okvirni trošak je 7.000.000,00 kn. Na projektu trebaju surađivati Agencija za razvoj, Zavod za prostorno uređenje, jedinice lokalne samouprave i Turistička zajednica Osječko-baranjske županije.

6.3. Vinske ceste

Projekt vinskih cesta je u tijeku, a sudjeluju Upravni odjel za poljoprivredu i šumarstvo, Agencija za razvoj i talijanska udruga Informest sa sjedištem u Osijeku. Pretpostavljeno vrijeme realizacije je jedna godina, a okvirni trošak 500.000,00 kn

6.3.1. Vinski centar

Vinski centar treba realizirati u roku od tri godine, a nositelji posla su Upravni odjel za poljoprivredu i šumarstvo i Agencija za razvoj. Okvirni trošak je 4.500.000,00 kn.

6.4. Smeđa signalizacija

Smeđa signalizacija je projekt HTZ i županijskih turističkih zajednica no Agencija za razvoj može pripomoći kod pripreme projektne izvedbe. Vrijeme realizacije je jedna godina, a okvirni trošak 800.000,00 kn.

6.5. Auto kampovi

Za auto kampove treba odrediti potencijalna mjesta i inicirati postavljanje privatnih kampova. Vrijeme realizacije je do jedne godine, a u projekt se trebaju uključiti Agencija za razvoj i Turistička zajednica Osječko-baranjske županije. Okvirni trošak je 300.000,00 kn.

6.6. Etnogastronomija

Etnogastronomija je značajan dio ruralnog turizma. U tom smislu treba izraditi gastronomsku kartu i vodič kroz etno i eko hranu regije. Nositelj projekta je Agencija za razvoj i Turistička zajednica Osječko-baranjske županije. Vrijeme izrade vodiča je tri mjeseca, a okvirni trošak 150.000,00 kn.

6.7. Suveniri

Agencija za razvoj i Turistička zajednica Osječko-baranjske županije trebaju realizirati projekt izrade ruralnog suvenira u roku od dva mjeseca, a okvirni trošak je 50.000,00 kn.

7. Prilagodba zakonske regulative

Agencija za razvoj i Turistička zajednica Osječko-baranjske županije trebaju Odboru za turizam Hrvatskog sabora i Ministarstvu mora, turizma, prometa i razvoja prijedlozima sugerirati prilagođavanje zakona u turizmu stvarnim potrebama i mogućnostima, posebno u ruralnom turizmu. Vrijeme izrade prijedloga je do tri mjeseca.

8. Promatranje i praćenje pokazatelja razvitka ruralnog turizma

Turistička zajednica Osječko-baranjske županije treba usporedbom broja smještajnih kapaciteta, noćenja, vrste i kvalitete ponude pratiti razvoj ruralnog turizma. Izvješća se trebaju podnositi jednom godišnje, a okvirni trošak je 30.000,00 kn.

Ukupni okvirni troškovi navedenog programa iznose 15.900.000,00 kn.

ZAKLJUČAK

Ruralni turizam u Hrvatskoj i turizam u seoskim domaćinstvima u Županiji se nalazi u početnoj fazi. Promjena društveno-ekonomskog sustava početkom devedesetih godina prošlog stoljeća bila je poticaj razvitku ove vrste turizma u Hrvatskoj. No kako veći dio ruralnog prostora ima obilježje socijalno-ekonomske krize, ruralni turizam u Županiji postaje značajan činbenik u revitalizaciji ruralnih prostora.